

Kollarits Krisztinának köszönettel tartozunk, mert élénk idézi Tormay Cécile világát, s mert a *Bujdosó könyvre* immár mint „egyik könyvére”, nem pedig mint „a könyvére” gondolhatunk. (*Magyar Nyugat Kiadó, Vasszilvág, 2010*)

TUBAY TIZIANO

SZALAY MÁTYÁS — SÁRKÁNY PÉTER (SZERK.): MI A FENOMENOLÓGIA? Szöveggyűjtemény a realista fenomenológiához

Mi a fenomenológia? — teszi fel a kérdést a Szalay Mátyás által fordított kis kötet, mely Edith Stein, Adolf Reinach és Dietrich von Hildebrand egy-egy művét tartalmazza. Az Európa társvédőszenjtjévé avatott Edith Stein talán ismertebb a magyar olvasó számára is, Reinach és von Hildebrand viszont csak a mélyebb filozófiatörténeti jártassággal bírók számára helyezhetők el a fenomenológiai gondolkodás panteonjában. Pedig a fenomenológia megalapítója, Husserl közvetlen tanítványai voltak ők is, akik abban a szilárd meggyőződésben hozták létre műveiket, hogy a mester eredeti intencióját teljesítik be, azaz egyfajta fenomenológiai realizmust űzve „magukhoz a dolgokhoz” tudnak eljutni.

A „hivatalos” fenomenológia oldaláról manapság sokan megmosolyogják a realista fenomenológiai kifejezést, és azt valami ósdi, már Husserl által is visszautasított felfogásnak minősítik. A most megjelent kötet célja viszont kifejezetten az, hogy rámutasson, a klasszikus realizmus minden lényeges eleme megtalálható a Husserl által elindított filozófiai mozgalomban. Edith Stein, Adolf Reinach és Dietrich von Hildebrand is elsődleges feladatának tekintette, hogy kivezesse a filozófiát a sokféleképpen megjelenő relativizmus zsákutcájából. Ennek azonban, elképzelésük szerint, csak a realizmus továbbgondolása és továbbművelése volt az egyetlen lehetséges iránya. Ebben az értelemben viszont a kötet nem arra a kérdésre válaszol, hogy mi a fenomenológia (ez talán túl nagyravágyó is lenne ilyen kis terjedelemben), hanem inkább arra, hogy mi a realista fenomenológia. (A „Mi a realista fenomenológia?” cím talán helyesebben is fejezte volna ki a válogatás eredeti szándékát.)

Külön érdeme viszont a kötetnek, hogy rámutat, Husserl transzcendentális fordulata után is továbbgondolható a fenomenológia az eredeti úton azáltal, ha vallásfilozófiailag értelmezzük.

Erre utal a kötetben Edith Stein tanulmányának központi szerepeltetése, aki ismeretelméleti és metafizikai belátások vallásfilozófiai alkalmazásával közelítette a fenomenológiát a tomizmushoz és ahhoz a hagyományhoz, amit *philosophia perennis*nek nevezünk. Dietrich von Hildebrand munkássága is bizonyítja, hogy a fenomenológia alapvetően vallásfilozófiai indíttatású. Habár a szöveggyűjteményben von Hildebrand nem kifejezetten vallási témájú művét olvashatjuk, az ő írásai a legjobb példák annak illusztrálására, hogy miként szólalhat meg egy „szigorú” filozófus vallási, sőt kifejezetten katolikus egyházi szakkérdésekben is fenomenológusként.

A szöveggyűjtemény egyik fő gondolata, hogy a dolgok valódi lényegét megismerni kívánó filozófiai irányzat, a fenomenológia alapkövetelménye, a beállítódás-váltás értelmetlenül válik, ha nem vallásiként, vagy legalábbis nem egy vallásos aktushoz legközelebb állóként jellemezzük azt. A kötetben szereplő három filozófus azonban nem azért lesz fenomenológus, mert egyben vallásosak is, hanem azért, mert elkötelezettségük a dolgok legbensőjének megismerése tekintetében olyan mély, amely már csak vallási megtérésként értelmezhető.

A kötet mindhárom szerzőjének realizmus-értelmezése is ugyanebbe az irányba megy tovább. A dolgok valódi megismerésének, és a filozófiai szemlélet minden relativizmustól való mentesítésének kívánalma, röviden, a gondolkodás elkötelezettsége révén nevezünk valakit realistának. Realista fenomenológus továbbá úgy lesz a „dolgok legmélyébe betekintő” bölcselő, ha magára veszi a gondolkodás bátorságát, és alázatosan elismeri, a valóságot nem elméjének működése vagy éppen képzelgése teremti meg, hanem az egy eredeti, ember által nem létrehozható, de megismerhető adottság.

Vajon új dolog-e az európai gondolkodásban a fenomenológiai realizmus? — kérdezi tanulmányában a kötet fordítója. Válaszában, melyet a könyv szerzőire alapoz, kifejti, hogy a fenomenológiai realizmus „magára a dologra” vonatkozó igazság(ok) kutatása tekintetében kifejezetten szökratikus ihletettségű, és ezáltal az európai filozófiai tradíció jogos örökösének tekinthető. „Örök filozófia” a realista fenomenológia abban az értelemben is, hogy kiindulópontjának az ember jelenségét teszi és az emberi személyt kívánja gazdagítani minden bölcséleti meglátásában. (Ford. Szalay Mátyás; *Jel*, Budapest, 2009)

HOPPÁL K. BULCSÚ